VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntien valtionavut, peruspalvelujen valtionosuudet ja kuntatalouden kehitysnäkymät

TAE 2022 ja kuntatalousohjelma vuodelle 2022

Eduskunnan kunta- ja terveysjaosto, 11.11.2021

Kuntaministeri Sirpa Paatero

Kuntien valtionavut ja peruspalvelujen valtionosuudet vuonna 2022

Kuntien valtionapuihin osoitetaan 13,1 mrd. euroa

- Laskennallista valtionosuudet kasvavat edellisvuodesta noin 350 milj. euroa (3,9 %) yhteensä 9,1 mrd. euroon
- Kuntien verotulomenetysten korvaukset kasvavat noin 300 milj. euroa (12,4 %) yhteensä 2,6 mrd. euroon.
- Valtionavustusten taso puolittuu 2,9 mrd. eurosta 1,3 mrd. euroon
  - Muutosta selittää mm. vuoden 2021 talousarvioon sisältynyt 1,6 mrd. euron valtionavustus koronatestauksen ja -jäljityksen kustannuksiin
- Yhteensä valtionapujen taso alenee 0,9 mrd. euroa vuoden 2021 varsinaisesta talousarviosta
  - Valtionapujen tasoa korottivat vuosina 2020 ja 2021 koronapandemian takia kunnille osoitettu lisätuki
  - Vuoden 2022 talousarvioesitykseen ei sisälly enää koronatukitoimia kunnille

Peruspalvelujen valtionosuus ja verotulomenetysten korvaukset vuonna 2022

Kuntien peruspalvelujen valtionosuus ja verotulomenetysten korvaukset vuosina 2020-2022, milj. euroa

	TA 2020	TA+LTA 2020	TA 2021	TAE 2022	Muutos TA2021-TAE2022
VM, peruspalvelujen valtionosuus	7 074	8 652	7 698	7 985	**287**
Verotulomenetysten korvaukset	2 269	2 383	2 360	2 652	**292**
Yhteensä, milj. euroa	**9 343**	**11 035**	**10 058**	**10 637**	**579**

- Kuntien peruspalvelujen valtionosuus kasvaa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 290 milj. eurolla. Vertailussa edellisvuoteen tulee kuitenkin huomioida, että vuonna 2021 peruspalvelujen valtionosuuteen tehtiin koronapandemiasta johtuen 300 milj. euron kertaluonteinen lisäys, joka poistuu vuonna 2022.
- Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 25,67 prosentista 23,59 prosenttiin vuonna 2022. Yli puolet muutoksesta on kuitenkin momentin sisäistä teknistä muutosta, joka ei vähennä kuntien saaman valtionosuuden määrää.
- Kunnille maksettavat verotulomenetysten korvaukset kasvavat vuonna 2022 lähes 300 milj. eurolla.

Peruspalvelujen valtionosuuteen vaikuttavat tekijät

- Verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon peruspalvelujen valtionosuudet kasvavat vuonna 2022 noin 290 milj. eurolla.
- Valtionosuuden kasvua vuonna 2022 selittävät ennen kaikkea hallituksen kevään 2021 kehysriihessä päättämä 245,7 milj. euron erillinen valtionosuuden korotus sekä vuoden 2022 indeksikorotus (2,5 %), joka on noin 188 milj. euroa.
- Kuntien uudet ja laajenevat tehtävät lisäävät valtionosuutta noin 117 milj. eurolla.
- Valtionosuuden tasoa laskee vuonna 2022 erityisesti vuonna 2021 koronapandemian vuoksi maksettujen noin 300 milj. euron kertaluonteisten lisäysten poistuminen.
- Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistuksen vaikutus on noin 564 milj. euroa. Kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutusta ei kuitenkaan huomioida, vaan valtionosuuteen tehdään kustannustenjaon tarkistuksen vaikutusta vastaava vähennys. Tämä johtuu siitä, että kuntataloutta on tuettu voimakkaasti vuonna 2020 ja koronasta aiheutuvat välittömät kustannukset kompensoidaan kunnille myös vuonna 2021. Valtionosuutta korotetaan kuitenkin edellä mainitulla erillisellä 245,7 milj. euron lisäyksellä.
- Valtionosuutta vähentää 10 milj. euron siirto kuntien yhdistymisavustuksiin.
- Kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korotukseen on varattu 10 milj. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuteen vaikuttavat tekijät

- Peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2022 vaikuttavat uudet ja laajenevat tehtävät:
  - Vanhuspalvelulain muutos (hoivahenkilöstön vähimmäismitoitus); 43,7 milj. euroa (kokonaistaso 96,5 milj. euroa)
  - Asiakasmaksulain uudistus; 28,0 milj. euroa (kokonaistaso 45,0 milj. euroa)
  - Lastensuojelun jälkihuollon laajennus; 12,0 milj. euroa (kokonaistaso 36,0 milj. euroa)
  - Seulontaohjelman laajennus; 10,0 milj. euroa (uusi toimenpide)
  - Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen (kuraattorien vähimmäismitoitus); 8,4 milj. euroa (uusi toimenpide)
  - Varhaiskasvatuksen tuki; 6,25 milj. euroa (uusi toimenpide)
  - Lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus (sosiaalityöntekijät); 4,8 milj. euroa (uusi toimenpide)
  - Oppivelvollisuuden laajentaminen; 2,8 milj. euroa (kokonaistaso 9,7 milj. euroa)
  - Sairausvakuutuslain muutos (kuntoutustarpeen arvioinnin kehittäminen), 1,0 milj. euroa (uusi toimenpide)
- Talousarvioesitykseen sisältyy lisäksi ehdotus 2 milj. euroa kertaluonteisesta valtionosuuden lisäyksestä liittyen kuntien velvollisuuteen osallistua sote-uudistuksen valmisteluun.

Miksi peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee?

- Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 25,67 prosentista 23,59 prosenttiin vuonna 2022. Yhteensä valtionosuusprosentti laskee 2,08 prosenttiyksikköä.
- Valtionosuusprosentissa on muutoksena huomioitu seuraavat tekijät:
  - Uudet ja laajenevat tehtävät (n. 117 milj. euroa), +0,30 %-yksikköä
  - Erillinen valtionosuuden korotus (245,7 milj. euroa), +0,80 %-yksikköä
  - Vuoden 2022 kustannustenjaon tarkistuksen neutralisointi (-563,5 milj. euroa); -1,87 %-yksikköä
  - Vuosien 2016, 2018 ja 2019 indeksikorotuksiin liittyvien vähennysten (-168,5 milj. euroa) muuttaminen pysyviksi vähennyksiksi; -0,55 %-yksikköä
  - Kilpailukykysopimukseen liittyvän vähennyksen (-233,6 milj. euroa) muuttaminen pysyväksi vähennykseksi; -0,76 %-yksikköä
- Vuonna 2022 yli puolet valtionosuuden muutoksesta on momentin sisäistä teknistä muutosta, jossa aikaisemmin määräaikaisina pidetyt vähennykset on muutettu pysyviksi vähennyksiksi ja huomioitu valtionosuusprosentissa. Tämä momentin sisäinen tekninen muutos ei vähennä kuntien saaman valtionosuuden määrää.

Kuntatalouden kehitysnäkymät

Kuntatalous vahvistui merkittävästi vuonna 2020

- Kuntatalouden tilanne oli poikkeuksellisen vahva vuonna 2020 erityisesti tulorahoituksen näkökulmasta.
  - Kehitykseen vaikutti koronapandemiasta johtunut poikkeustilanne, minkä myötä valtio tuki kuntasektoria merkittävällä, kokonaisuudessaan noin 3 mrd. euron tukipaketilla. Tuista merkittävä osa kohdennettiin peruspalvelujen valtionosuuksien kautta, joten valtionosuudet kasvoivatkin peräti noin 28 prosenttia vuodesta 2019.
  - Myös kuntien verotulot kasvoivat ennakoitua enemmän ja toimintamenot ennakoitua vähemmän. Verotulojen kehitykseen vaikutti erityisesti yhteisöveron jako-osuuden 10 %-yksikön määräaikainen korotus.
- Kuntatalouden yhteenlaskettu vuosikate kaksinkertaistui edellisvuodesta ollen noin 4,7 mrd. euroa.
  - Vuosikate riitti kattamaan poistot ja käytännössä myös investoinnit, mikä on varsin poikkeuksellista.
- Kuntakonsernien tilinpäätökset olivat peruskuntien tapaan hyvin vahvat. Vuosikate vahvistui lähes 2,5 mrd. euroa.

Edellisistä vuosista poiketen kuntien vuosikate riitti kattamaan poistot ja arvonalentumiset sekä nettoinvestoinnit vuonna 2020

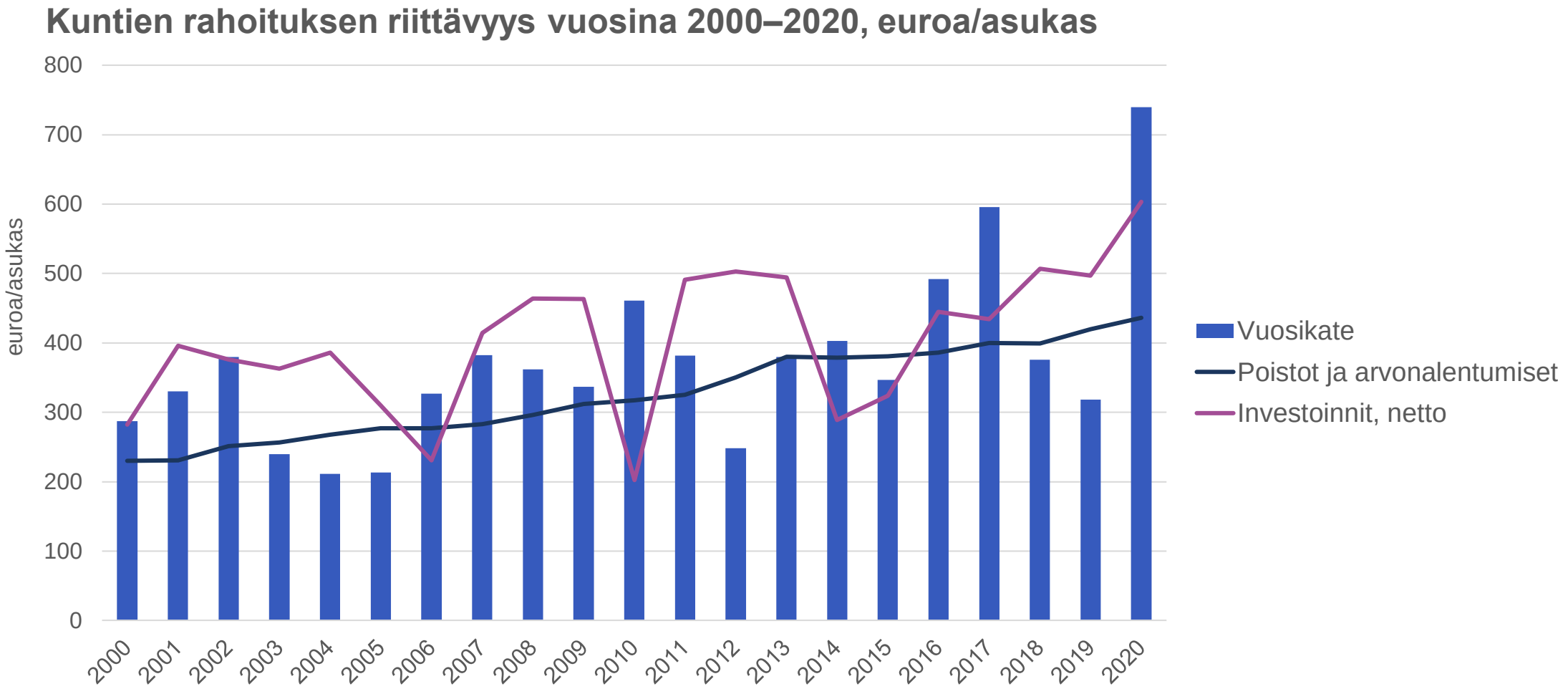

Kuntatalouden vahvistuminen näkyi myös negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärässä

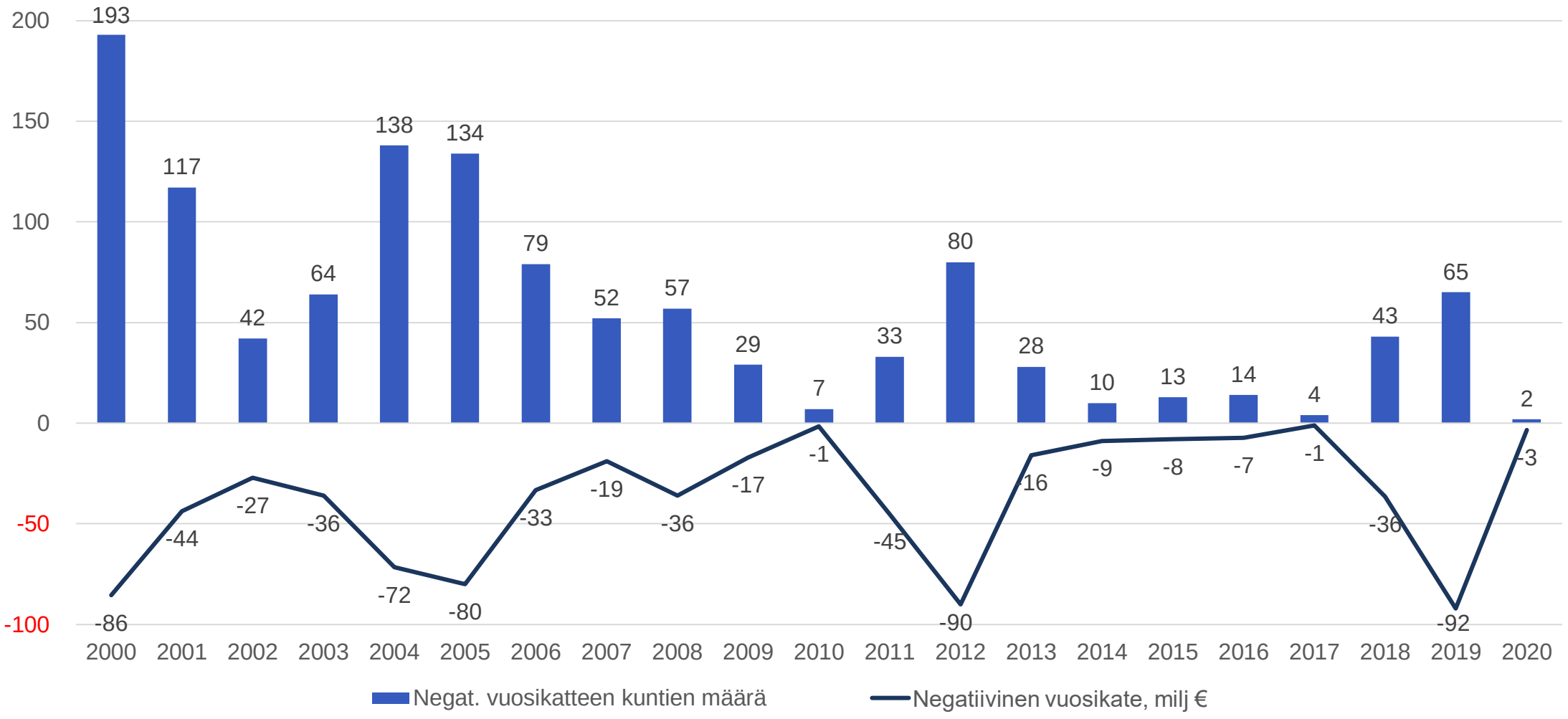

Lähde: Tilastokeskus ja valtiovarainministeriö

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntatalouden näkymät vuodelle 2021 kohentuneet hieman

- Suomen talouden toipuminen koronapandemiasta on ollut nopeaa keväästä alkaen, ja etenkin työllisyys on kohentunut nopeasti
- Kuntatalouden näkymät ovat hieman kohentuneet viime keväästä:
  - Tilinpäätökset olivat hieman paremmat kuin tilinpäätösarviot, toiminnan ja investointien rahavirta vuodelta 2020 koheni reilulla 100 milj. eurolla kevään tiedoista
  - Kunnille arvioidaan kertyvän noin 200 milj. enemmän verotuloja kuin mitä keväällä arvioitiin talouden aiemmin arvioitua myönteisemmän kehityksen vuoksi, vaikka ennusteessa on otettu huomioon syksyllä tehtävä jako-osuuksien oikaisu, joka alentaa kuntien kunnallisverokertymää
- Vuotta 2021 leimaa vielä vahvasti hybridistrategian toimeenpano

Kuntatalouden kehitysarvio

- Koronatilanne on vähitellen väistymässä, mutta muodostaa edelleen epävarmuutta kuntatalouden näkymiin.
- Kuntatalouden kehitysarvion perusteella vuosi 2022 näyttää kuntataloudessa vaikealta menojen kasvaessa tuloja nopeammin.
  - Koronaepidemiasta aiheutuvien lisäkustannusten arvioidaan vähitellen poistuvan, mutta myös valtion tukitoimet, kuten yhteisöveron korotettu jako-osuus ja valtionosuuslisäykset, poistuvat.
  - Toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan 3 prosenttiin, mutta on todennäköistä, että koronatautitilanteesta aiheutuu terveydenhuollossa lisäkustannuksia jonkin verran myös vuonna 2022.
- Kuntatalous vahvistuu hetkellisesti vuonna 2023, koska sote-uudistuksen vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kuntien verotuloissa.
- Vuosina 2024-2025 kuntatalous heikkenee ja toiminnan ja investointien rahavirta on selkeästi negatiivinen, mutta tulojen ja menojen välinen epäsuhta ei kasva

Kuntatalouden kehitysarvio vuosina 2019-2025 (mrd. €)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Tuloksen muodostuminen							
1. Toimintakate	**-29,8**	**-30,6**	**-31,0**	**-32,9**	**-12,7**	**-13,0**	**-13,2**
2. Verotulot	23,0	23,9	25,3	25,5	13,6	13,0	13,3
3. Valtionosuudet, käyttötalous	8,7	11,0	10,0	10,6	3,2	3,3	3,4
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
5. Vuosikate	**2,3**	**4,7**	**4,7**	**3,6**	**4,5**	**3,7**	**3,8**
6. Poistot	-2,9	-3,1	-3,2	-3,3	-3,1	-3,2	-3,3
7. Satunnaiset erät, netto	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Tilikauden tulos	**-0,2**	**1,7**	**1,6**	**0,4**	**1,5**	**0,6**	**0,6**
Rahoitus							
9. Vuosikate	**2,3**	**4,7**	**4,7**	**3,6**	**4,5**	**3,7**	**3,8**
10. Satunnaiset erät	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,9	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
12. Tulorahoitus, netto	**1,8**	**4,3**	**4,3**	**3,2**	**4,1**	**3,3**	**3,4**
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-5,4	-5,7	-5,8	-5,8	-5,0	-5,1	-5,2
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,4	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
15. Investoinnit, netto	-4,0	-4,7	-4,8	-4,8	-4,0	-4,1	-4,2
16. Rahoitusjäämä (tulorahoitus-investoinnit)	**-2,2**	**-0,4**	**-0,5**	**-1,5**	**0,1**	**-0,7**	**-0,7**
17. Lainakanta	21,9	23,4	23,8	25,4	20,6	21,3	22,1
18. Kassavarat	6,3	7,9	7,9	7,9	7,4	7,4	7,4
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	15,6	15,5	15,9	17,4	13,2	13,9	14,6

Vuosikate heikkenee vuonna 2022 valtion koronatukitoimien päättyessä

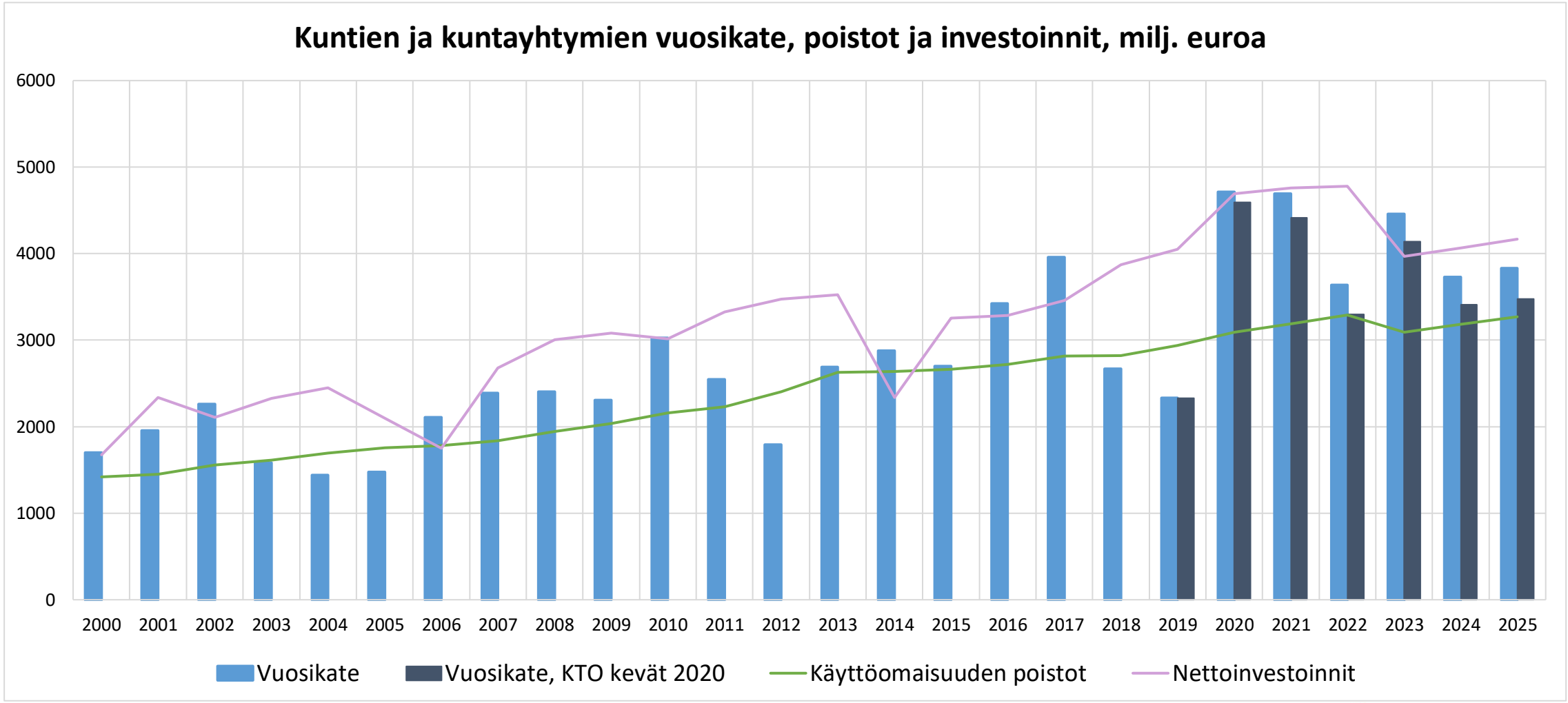

 Lähde: Tilastokeskus ja valtiovarainministeriö

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Talouden sopeutuspaine suuri kaikissa kuntakokoryhmissä

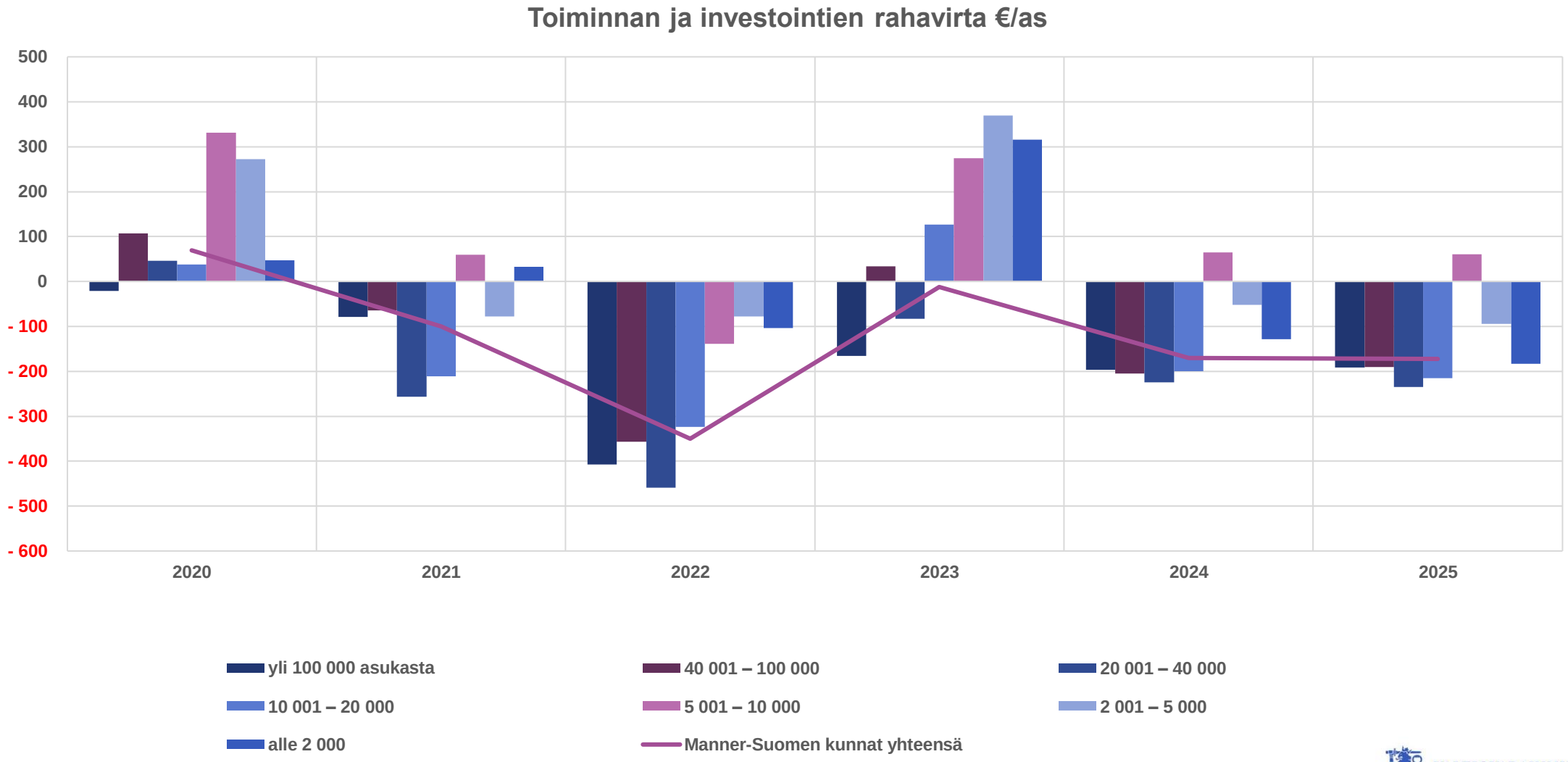

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Tuloveroprosentin laskennallinen korotuspaine

Laskennallinen paine veroprosentin korotukseen (%-yks.)	2021 vero-%	2021	2022	2023	2024	2025	2021-2025 keskim. paine
yli 100 000 asukasta (asukkaita yhteensä 2 213 288 v. 2020 väestötieto, 9 kuntaa v. 2021 kuntajako)	**18,95 %**	0,4	1,9	0,9	1,0	1,0	**1,03 %**
40 001–100 000 (1 052 391 asukasta, 18 kuntaa)	**20,81 %**	0,4	2,0	0,1	1,3	1,2	**0,99 %**
20 001–40 000 (758 624 asukasta, 28 kuntaa)	**20,69 %**	1,4	2,4	0,6	1,3	1,3	**1,40 %**
10 001–20 000 (603 644 asukasta, 41 kuntaa)	**20,84 %**	1,3	1,9	-0,3	1,3	1,3	**1,09 %**
5 001–10 000 (533 403 asukasta, 73 kuntaa)	**21,22 %**	-0,4	0,9	-1,0	-0,0	0,0	**-0,11 %**
2 001–5 000 (290 392 asukasta, 88 kuntaa)	**21,31 %**	0,5	0,5	-1,6	0,6	0,8	**0,19 %**
alle 2 000 (51 922 asukasta, 36 kuntaa)	**21,42 %**	-0,2	0,7	-1,4	1,1	1,3	**0,31 %**
Manner-Suomen kunnat yhteensä, lähtötaso 20,00	**20,00 %**	**0,5**	**1,8**	**0,3**	**1,0**	**1,0**	**0,95 %**

Lisätietoja

- Kuntatalousohjelma ja kuntakohtaiset painelaskelmat

  vm.fi/kuntatalousohjelma
- Valtionosuuslaskelmat

  vm.fi/valtionosuuspaatoksia-ja-laskentatietoja
- Valtion talousarvioesitykset

  budjetti.vm.fi
- Valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus

  vm.fi/talouden-ennusteet